

Кућа војводе Петра Бојовића
House of vojvoda Petar Bojović

*Завод за заштиту спомених културе града Београда
- установа културе од националног значаја*

*Cultural Heritage Protection Institute of Belgrade
- Cultural Institution of National Significance*

Петар Бојовић, питомац војне академије
Petar Bojović, cadet at a military academy

Кућа војводе Петра Бојовића

Трнска 25

Споменик културе

Данашњи изглед куће војводе Петра Бојовића са оградањем двориштем
Present-day appearance of the house of Field Marshal Petar Bojović

Петар Бојовић рођен је у месту Мишевићи код Нове Вароши 1858. године, у земљорадничкој породици. Као дечак, овај будући српски војвода није могао знати да ће његов живот обележити ратови за независност отаџбине и изузетна војна каријера.

Основну школу завршио је у Ивањици, а гимназију у Београду, да би 1875. године ступио у Артиљеријску школу, прву војну високошколску установу у Србији. Као питомац Артиљеријске школе учествовао је у српско-турским ратовима за ослобођење територија са српским становништвом и добијање пуноправне међународне

независности, од 1876. до 1878. године. Седам година касније учествовао је у српско-бугарском рату. У Првом балканском рату, као начелник штаба Прве армије, изузетно је допринео победама над Турцима у Кумановској и Битољској бици, после чега је добио чин генерала. У Лондону 1913. године, као војни стручњак у делегацији српске владе, учествује у мировним преговорима с Турском. У Другом балканском рату поново је био начелник штаба Прве армије, која је однела победу у бици на Брегалници. Командовање Првом армијом настављено је и у Првом светском рату, када је

1914. године у Церској бици ослобођен Шабац. После напада Бугара 1915, на челу знатно слабијих српских снага спречио је да непријатељ продре на Косово, што је – уз потпору црногорске војске с другог бока – омогућило одступање српске армије преко Албаније. У јануару 1916. је уместо болесног војводе Радомира Путника именован за начелника штаба Врховне команде и организовао је пребацивање војске на Крф и у Бизерту, а од септембра до новембра 1916. руководио је офанзивом у којој су заузети Кајмакчалан и Битољ. Због несугласица са генералима Антанте по питању ширења Солунског фронта, 1918. је смеђен и поново постављен за команданта Прве армије. Ова армија је после пробоја Солунског фронта заузела Велес, код Куманова разоружала Бугаре, а јужно од Ниша без помоћи савезника разбила немачку Другу армију. Српска Врховна команда га је у септембру исте године одликовала титулом војводе за његове заслуге током рата. На челу Прве армије, која је енергично гонила немачку војску у повлачењу, 1. новембра 1918. године војвода Петар Бојовић је ушао у Београд. Око 10.30 у град је продро коњички ескадрон Дунавске дивизије и избио на Калемегдан. Већ око 13 часова последње немачке трупе напустиле су Београд, рушећи за собом железнички и понтонске мостове. Око 15 часова Моравска и Дунавска дивизија су се налазиле на линији Врачар – Бањица – Топчидерско и Баново брдо. Београд је био ослобођен.

Марта 1921. године, сада већ у мирнодопским условима, војвода Петар Бојовић постављен је за начелника Генералштаба, на месту преминулог војводе Живојина Мишића. Већ следеће године се, међутим, повукао из активне службе. На самом почетку Другог светског рата још једном је ангажован, овај пут као помоћник врховног команданта Краљевске југословенске војске, младог краља Петра Другог. Ипак, српски војвода није имао никаквог утицаја на развој догађаја који су се завршили распадом југословенске војске.

Војвода Петар Бојовић је у заједници са осталим члановима своје уже породице кућу са двориштем у Трнској бр. 25 купио 1928. године, уложивши

*Детаљ фасаде
Façade, detail*

*Бронзана табла са натписом на стубу оградe испред куће, данас украдена
Inscribed bronze plaque on the fence gate post, now stolen*

своју новчану награду добијену за ратне заслуге. На простору испред куће уредио је башту која се састојала од неколико борова, јела, туја и украсног шибља. У овој кући становао је све до своје смрти, јануара 1945. године.

Кућа је подигнута 1926. године за Мару Јовић, као скромна приградска вила са предбаштом, према пројекту инжењера Младимира Валовског. Обликована је у духу архитектуре академизма, али сама по себи она не представља архитектонску вредност. Централни део фасаде је увучен, док су бочни ризалити главне фасаде декоративно обрађени, и то нарочито око прозора. Бочни ризалити завршавају се атикама. Централни део фасаде је наглашен балконском и степенишном оградом од гвожђа. Остале фасаде зграде нису биле декоративно обрађене.

На бронзаној спомен-плочи која је до 2010. године стајала на стубу дворишне оградe, десно од капије, биле су исписане његове најзначајније титуле и војни успеси. Стајало је да је био начелник Врховне команде српске војске, командант Прве српске армије и ослободилац Београда 1918. године.

Други светски рат војвода Бојовић је преживео у кућном притвору у Трнској улици. Према предању, немачки војници су га поздрављали са поштовањем достојним једног генерала. Након ослобођења Београда у Другом светском рату, припадници новог комунистичког режима, у својој борби против достигнућа монархије, у јануару 1945. одвели су српског војводу из његове куће у Трнској улици на испитивање. Петар Бојовић, тада већ старац у позним осамдесетим, умро је неколико дана након тога. Његово тело таљигама је превезено на Ново гробље. У граду који је једном ослободио сахрањен је без икаквих војних почести.

Војвода Петар Бојовић одликован је највишим српским, југословенским и многим страним ордењем. Носилац је Ордена југословенске круне првог реда, Ордена Карађорђевог звезде првог реда и француског Ордена Легије части. Уврштен је у ред највећих војсковођа Првог светског рата и српске ратне историје.

Друштво за неговање традиција ослободилачких ратова Србије поставило је бисту на његов гроб 1989. године. У знак захвалности српском војводи, у близини његове куће, у парку код Каленић пијаце, 1993. године постављена је бронзана биста Петра Бојовића на постаменту од сивог мермера. Биста је реализована у духу портретског реализма и представља војводу Бојовића у војничкој униформи. Према натпису, аутор овог дела је Дринка Радовановић.

Такође, у самом центру Београда, булевар који опасује доњи град Београдске тврђаве данас носи његово име.

Жеља војводе Петра Бојовића била је да се кућа остави поколењима као спомен на људе минулих ослободилачких ратова, од 1912. до 1918. године. Његов син, инжењер Божидар Бојовић, извршио је ову жељу и кућу као заоставштину поклонио Војном музеју. На његову иницијативу, кућа је проглашена за споменик културе Решењем Републичког завода бр. 1219 од 23. 11. 1957. године.

Године 1972. кућу је купила фабрика фармацеутских и хемијских производа „Здравље“ из Лесковца, а данас је у власништву фирме „Грађевинар“.

Извори:

Документација Завода за заштиту споменика културе града Београда

Генерал Петар Бојовић 1918. године
General Petar Bojović in 1918

House of Field Marshal Petar Bojović

25 Trnska Street

Cultural monument

Армијски генерал Стеван Хаџић и војвода Петар Бојовић преносе ковчег са посмртним остацима војда Карађорђа 1930. Army General Stevan Hadžić and Field Marshal Petar Bojović carrying the coffin of the leader of the First Serbian Uprising (1804) Karadjordje in 1930

Petar Bojović was born to a farming family in Miševići near Nova Varoš in 1858. As a boy, this future field marshal (vojvoda) of the Serbian army could not possibly know that his life would be marked by wars of independence and an exceptional military career.

He completed elementary education at Ivanjica, graduated from gymnasium in Belgrade, and in 1875 enrolled at the Artillery School, the first military institution of higher education in Serbia. As a cadet, he took part in the Serbo-Ottoman wars of 1876–78 waged for the

liberation of Serb-inhabited areas of the Ottoman Empire and for full independence of Serbia. Seven years later he took part in the Serbo-Bulgarian war. As commander of the 1st Army in the First Balkan War (1912), he contributed greatly to the victory over the Ottomans at the battles of Kumanovo and Monastir (Bitola), and was promoted to the rank of general. In 1913 he was a member of the Serbian delegation to the international conference convened in London to negotiate a peace treaty with the Ottoman Empire. In the Second Balkan War (1913) he

was again commanding the 1st Army, which won the Battle at the Bregalnica. He held the same post in the First World War when Šabac was recaptured at the Battle of Cer in 1914. After Bulgaria invaded Serbia in 1915, he led the numerically much weaker Serbian forces which thwarted the enemy's advance into Kosovo, which, with the aid of Montenegrin forces from the other flank, enabled the withdrawal of the Serbian army towards the south and across Albania. In January 1916 he succeeded the ailing Field Marshal Radomir Putnik as Chief of the General Staff, and oversaw the transportation of troops to Corfu and Bizerte. From September to November 1916 he led the offensive which took Kajmakčalan and Bitola. In 1918, for his disagreement with Allied generals over the issue of extending the Salonika (Macedonian) Front, he was dismissed from his post and placed in command of the 1st Army. After the break of the enemy lines on the Salonika Front this army took Veles, disarmed Bulgarians at Kumanovo, and routed the German 2nd Army south of Niš. In September the same year he was promoted to the rank of field marshal for his leadership in the war. Field Marshal Bojović entered Belgrade on 1 November 1918 at the head of the Serbian 1st Army, pursuing the retreating German troops. At about 10:30 a.m. the cavalry squadron of the Danube Division entered the city and reached Kalemegdan. At about 13:00 the last German troops left Belgrade, blowing up the railway and pontoon bridges behind them. At about 15:00 the Morava and Danube Divisions held the line Vračar–Banjica–Topčidersko brdo–Banovo brdo. Belgrade was liberated.

In March 1921, Field Marshal Petar Bojović was appointed Chief of the General Staff to replace the deceased Field Marshal Živojin Mišić, but he withdrew from active duty the following year. He was reactivated once more

Споменик војводи Петру Бојовићу у парку код Каленић пијаце
Monument to Field Marshal Petar Bojović in a small square near Kalenić Market

Фасада према Трнској улици
Front façade

at the very beginning of the Second World War, this time as deputy to the Commander-in-Chief of the Royal Yugoslav Army, the young King Peter II. Yet, the Serbian Field Marshal was unable to change the course of events which ended in the breakup of the Yugoslav army.

Field Marshal Petar Bojović purchased the house at 25 Trnska Street in 1928 from the monetary reward he was honoured with for his military service. He landscaped the front yard with a few pine and thuja trees and decorative shrubs. He lived there until his death in January 1945.

The house, an unpretentious suburban villa with a front yard built in 1926 for Mss Mara Jović to a design by engineer Mladimir Valovski in the style of academism, is of little architectural merit in itself. The recessed central bay of the front façade is flanked by the projecting end bays which are topped with atticas and decoratively treated, especially

around the windows. The central bay is accentuated by the iron railings of the balcony and the stairs. The other façades are plain.

The bronze memorial plaque which stood on the right-hand post of the front yard gate until 2010 cited his highest military posts and successes: Chief of the General Staff of the Serbian Armed Forces, commander of the 1st Serbian Army and liberator of Belgrade in 1918.

Field Marshal Bojović spent the Second World War under house arrest in Trnska Street. Tradition has it that German soldiers saluted him with the respect due to a general. In January 1945, after the liberation of Belgrade, the new communist regime, anxious to denigrate the achievements of the ousted monarchy, took the Serbian field marshal from his home in Trnska Street for questioning. Petar Bojović, already an old man in his eighties, died a few days later. His body was taken to Novo

Groblje (New Cemetery) on a farm cart. In the city he had once liberated, he was buried without military honours of any kind.

Field Marshal Petar Bojović was awarded high Serbian, Yugoslav and foreign civilian and military honours, to mention but the Order of the Yugoslav Crown 1st Class, the Order of the Karadjordje Star 1st Class and the French Legion of Honour. He belongs in the ranks of the greatest generals of the First World War and Serbian military history.

The Society for Cultivating the Traditions of Serbia's Wars of Liberation set up a bust of the Serbian field marshal at his grave in 1989. In 1993 he was honoured with a bronze bust on a grey marble pedestal erected in a small park in the vicinity of his home and Kalenić Market. This realistic portrait depicting Bojović in uniform is signed by Drinka Radovanović. Also, the boulevard that encircles the Lower Town of Belgrade Fortress bears his name.

It was Petar Bojović's wish that his house be left to posterity as a memorial to the men of the 1912–1918 wars of liberation. His son, engineer Božidar Bojović, fulfilled his father's wish and donated the house to the Military Museum in Belgrade. At his initiative, the house was nominated and designated as a cultural heritage property (Institute for the Protection of Cultural Monuments of the Republic of Serbia Decision no. 1219 of 23/11/1957).

In 1972 the house was purchased by the Leskovac-based pharmaceutical and chemical company Zdravlje, and its current owner is the construction firm Gradjevinar.

*Sources:
CHPIB Documentation*

Кућа војводе Петра Бојовића

House of Field Marshal Petar Bojović

Издавач: Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја

За издавача: Нела Мићовић, директор

Текст: Ксенија Ђирић

Лектура: Татјана Тодоровић

Превод: Марина Адамовић Куленовић

Графички дизајн: Лука Прокић, Александра Ристановић

Фотографија: Снежана Неговановић, Фотодокументација Завода за заштиту споменика културе града Београда

Тираж: 1000 примерака

Штампа: Scanner studio, Београд

Београд, 2014. година

Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја

Издање је омогућио Град Београд, Градска управа, Секретаријат за културу

CP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

728.37(497.11 Београд)(036)

ЂИРИЋ, Ксенија, 1973-

Кућа војводе Петра Бојовића = House of vojvoda Petar Bojović /

[текст

Ксенија Ђирић ; превод Марина Адамовић Куленовић ; фотографија Снежана Неговановић]. - Београд : Завод за заштиту споменика културе града Београда

= Belgrade : Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, 2014

(Београд : Scanner studio). - 10 стр. : илустр. ; 20 x 20 cm

Кор. насл. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Подаци о ауторки преузети из колофона. - Текст штампан двостручно. - Тираж 1.000

ISBN 978-86-89779-12-7

а) Београд - Кућа војводе Петра Бојовића - Водичи

COBISS.SR-ID 211597068

Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја
Cultural Heritage Protection Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance